

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง "การกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กับการประชาสัมพันธ์ของรัฐ (พ.ศ.2481-2535)" เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แสดงให้เห็นถึงลักษณะการดำเนินงานของ การกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศของรัฐ ได้ดำเนินการมาอย่างไรจนถึงปัจจุบัน และได้สะท้อนให้เห็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศของรัฐหรือไม่ อย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้ทำวิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่ได้ตรวจสอบแล้วว่า เป็นหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือได้ค่อนข้างสูงมาก เพราะเป็นเอกสารของทางการ หนังสือที่พิมพ์เผยแพร่โดยหน่วยงานของกรมประชาสัมพันธ์ ข้อเขียนของข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์ และผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ตั้งแต่อดีต แหล่งค้นหาข้อมูลดังกล่าวได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ห้องสมุดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยัง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งตามแหล่งข้อมูลได้ดังนี้คือ

ข้อมูลประเภทเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลจากระเบียบข้อบังคับ ประกอบด้วย คำสั่งของกรมประชาสัมพันธ์ หนังสือ วารสาร บทความ และบันทึกทางราชการและบทความที่นำออกอากาศ หนังสือครบรอบปีต่าง ๆ ของกรมประชาสัมพันธ์รวมทั้งแผนทิศทางของกรมประชาสัมพันธ์ โครงการนำร่องระบบการประชาสัมพันธ์ เพื่อการพัฒนาแบบผสมผสาน แผนการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล และแผนนโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เนื่องจากการส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของประเทศไทย ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่สมัยการทดลองส่งกระจายเสียงของกรมไปรษณีย์โทรเลข ประมาณปี พ.ศ. 2470 ดังนั้นเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศมิได้มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน จะมีข้อเขียนบางเล่มที่เข้ามาเกี่ยวข้องแต่ก็เป็นบางส่วน ผู้ท้าวิจัยจึง ต้องนำมาเรียบเรียงให้ประติดประต่อกัน ดังนั้นในการท้าวิจัยเรื่องนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในวงการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศทั้งอดีตและปัจจุบัน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและถูกต้อง บุคคลที่ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1. นายเสงี่ยม เผ่าทองสุข อดีตรองอธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข ท่านผู้นี้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทดลองการกระจายเสียงคลื่นสั้นภาคภาษาต่างประเทศในช่วงระยะเวลาที่การกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศขึ้นอยู่กับกรมไปรษณีย์โทรเลขระหว่างปี พ.ศ. 2470-2481

2. นายไพโรจน์ ชัยนาม อดีตอธิบดีกรมโฆษณาการ ท่านผู้นี้มีบทบาทอย่างมากในการส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นผู้ให้ข้อมูลทางด้านบทบาท การเสนอข่าวสารสาระเนื้อหาในการส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศในช่วงนั้น

3. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ อดีตหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศท่านผู้นี้ได้ให้ข้อมูลและรายละเอียดในส่วนบทบาทและเนื้อหาของรายการข่าวช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง

4. นายจาง รังสิกุล อดีตหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ท่านผู้นี้มีบทบาทอย่างมากต่อพัฒนาการของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศในช่วงเชื่อมต่อระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง และหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

5. นายสรรพศิริ วิริยศิริ อดีตพนักงานรับฟังข่าวต่างประเทศของ

สำนักงานโฆษณาการ ท่านผู้นี้ได้ให้ข้อมูลและเกร็ดในเรื่องการรับฟังข่าวสารจากต่างประเทศ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง

6. นางสมจิตต์ สิทธิชัย อดีตหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ท่านผู้นี้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทางด้านรายการต่าง ๆ ของวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ เป็นผู้ที่ยึดริเริ่มรายการข่าวภาคภาษาอังกฤษ และรายการต่าง ๆ ในช่วงเช้า

7. นางรายง สาครพันธ์ อดีตหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ เป็นผู้ที่ทำงานเชื่อมต่อจากคุณสมจิตต์ สิทธิชัย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตรายการ และบรรยายในการเสนอรายการต่าง ๆ ในการส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ

8. นายदनัย ศรียาภัย อดีตอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ท่านเป็นผู้ที่นำให้ข้อมูลทางด้านบรรยายในการเสนอรายการต่าง ๆ ของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ รวมทั้งให้รายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านเทคนิคเพื่อการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ

9. นายอรุณ งามดี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ท่านได้ให้รายละเอียดทางด้านบรรยาย และการพัฒนาทางด้านเทคนิค ของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ

10. นายชั้น พูลสมบัติ รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ท่านเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบรรยายในการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศในปัจจุบัน

11. นางบุบผา แผลมหลวง อดีตหัวหน้าฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศท่านให้รายละเอียด ทางด้านบรรยาย การผลิตรายการ สารระเนื้อหา ของรายการต่าง ๆ ในปัจจุบัน

12. นางบุศรา อังสกุล อดีตหัวหน้าฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศ ได้พูดถึงบรรยายการส่งกระจายเสียง การผลิตรายการต่าง ๆ และการแบ่งส่วนราชการในปัจจุบัน

13. นางสุนทรีย์ ศรีสมวงศ์ ผู้อำนวยการกองข่าวต่างประเทศ ท่านผู้นี้เคยทำงานในฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศมาก่อน ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการ

กองข่าวต่างประเทศ ๑. ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศในอดีต และนโยบายในการเสนอข่าวภาคภาษาอังกฤษ

14. นางอัมพร สรมสร อดีตหัวหน้าฝ่ายข่าวในประเทศภาคภาษาต่างประเทศ (Thai News International Service) และหัวหน้าฝ่ายกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศปัจจุบัน ท่านผู้นี้เป็นผู้ที่คลุกคลีอยู่กับฝ่ายกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศมานาน เป็นผู้ที่มีความสนใจในการบันทึกและจดจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้มากพอสมควร ท่านได้ให้รายละเอียดในส่วนของ การแบ่งส่วนราชการ นับตั้งแต่เป็นกองวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศจนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็นฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศในปัจจุบัน นอกจากนี้ท่านได้ให้ข้อมูลในส่วนของนโยบายและกระบวนการผลิตข่าวภาคภาษาอังกฤษ

15. เจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวในประเทศภาคภาษาต่างประเทศ กองข่าวต่างประเทศ เป็นเจ้าหน้าที่ที่ผลิตข่าวภาษาอังกฤษเพื่อนำมาออกรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ ท่านได้ให้ข้อมูลทางด้านนโยบายการผลิตข่าว และบทความภาษาอังกฤษรวมทั้งกระบวนการในการผลิตข่าว

16. นางประทุม จุฑะเกาศลย์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศ ท่านผู้เป็นปัจจุบันเกษียณอายุราชการไปแล้ว เป็นผู้ที่คลุกคลีกับการเขียนบทความภาษาไทย เพื่อนำไปแปลเป็นภาษาเอเชียต่าง ๆ ออกอากาศทางภาคภาษาต่างประเทศ มาเป็นระยะเวลายาวนาน ท่านเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลในด้านการผลิตบทความ

17. นางประไพ ศิวเสน นับเป็นคนเก่าแก่อีกท่านหนึ่งของวงการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ ท่านได้ให้รายละเอียดในด้านพัฒนาการขององค์กรกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศมีพัฒนาการมาอย่างไร

18. เจ้าหน้าที่ผลิตรายการของฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยเป็นข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์ สังกัดฝ่ายกระจายเสียงต่างประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ คือเป็นผู้ผลิตรายการต่าง ๆ ในการออกอากาศเพื่อผู้ฟังในต่างประเทศ ฉะนั้นผู้วิจัยซึ่งมีความใกล้ชิดกับข้อมูลและบุคคลากรที่ทำ

หน้าที่ในการส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ จึงมีโอกาสดำเนินการกับข้อมูลด้วยตัวเอง และสามารถสังเกต การทำงานของผู้อื่นได้อย่างใกล้ชิด ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมนี้จึงเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้อย่างสูง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ แล้ว จะนำข้อมูลนั้นมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือโดยประเมินถึงคุณค่าภายนอกและคุณค่าภายในของทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสาร

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับยุคแรกของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ยังมีชีวิตอยู่จะเป็นผู้สูงอายุคือ 60-80 ปี และต่ำกว่า 60 ปีลงมา บุคคลที่มีอายุทั้งสองช่วงอายุถือว่าเป็นบุคคลร่วมสมัยที่แตกต่างกันเฉพาะตำแหน่ง และหน้าที่แต่จะปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนั้นในการสัมภาษณ์ประเด็นต่าง ๆ ผู้วิจัยจะตั้งประเด็นคำถามที่คล้าย ๆ กันในเรื่องเดียวกันเพื่อทดสอบความเที่ยงตรงไปในตัว ฉะนั้นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาจึงค่อนข้างมั่นใจได้ว่าจะเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือได้ค่อนข้างมาก

การประเมินข้อมูลจากหลักฐานทางเอกสาร ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่มีหลายฉบับมาสอบเทียบเคียงดูถึงความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด แล้วนำมาคัดเลือกข้อมูลที่มีแนวโน้มว่ามีความเชื่อถือได้ และนำมาแยกประเภท ดังนี้

- ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์การของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ
- การเริ่มส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ
- บทบาทและหน้าที่ของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ
- รูปแบบ เนื้อหาสาระของรายการ และข่าวที่เสนอออกไปสู่ผู้ฟังในต่างประเทศมีลักษณะเป็นอย่างไรและได้สะท้อนให้เห็นนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคสมัยอย่างไรบ้าง

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ และแยกประเภทของข้อมูลแต่ละส่วนแล้ว ผู้วิจัยจะนำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาเรียบเรียง และวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อจะนำให้ทราบถึงการดำเนินงานของการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยรูปแบบและสาระเนื้อหาของ การกระจายเสียงที่ออกอากาศไปสู่ผู้ฟังในต่างประเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศของ รัฐบาลได้สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของรัฐอย่างไร